

CAMILLA GREBE

VARJUKÜTT

Rootsi keelest tõlkinud Allar Sooneste

Katarinale

„Nolite te bastardes carborundorum.
Ärge laske lurjustel end jalge alla trampida.“

Margaret Atwood, „Teenijanna lugu“

Kas sõnad võivad valu vaigistada ja ravida?

Kas jutustamine võib teha mõistmatu mõistetavaks? Muuta selle millekski, millest on võimalik aru saada, mida saab kõrvalt jälgida ja mille ehk ühel heal päeval maha jätad, nii nagu jätad maha koha, kus oled viibinud kaua, kuid pärast põhjalikku kaalumist ometi otsustanud minna?

Kui sean sõnad ritta, moodustan lausetest lõike ja mul õnnestub valada elu loosse, mis lõpuks neist välja kasvab – kas ei või sellest siis saada parv, mis suudab mu pimedusest välja kanda?

Ma proovin.

See on minu jutustus, minu parv. Ja seda alustab Elsie Svenns.

Ta on, kui sa nii soovid, raamatu esimene kangelane. Ja ta on ühtlasi raamatu esimene ohver. Kuid Elsiel ei ole loomulikult sellest aimugi tolel hilisel veebruariõhtul 1944, kui ta Klara politseijaoskonnas lapse kõrval kükitab.

Elsie

Stockholm, veebruar 1944

Poiss, kes on vaevalt küll rohkem kui viieaastane, kannab räbal-dunud riideid ja ta on täisid täis. Pesemata juuksed lausa kubisevad neist.

„Kus su tädi elab?“ proovib Elsie uuesti.

Kuid poiss ei vasta. Ta surub huuled kokku ja põrnitseb oma kulunud kingi.

Poisi ema, hull Sara, lamab arestimaja naisteosakonnas ja magab end parajasti kaineks, isa lapsel ei ole, seda teavad nii Elsie kui ka konstaablid, kes Sara vähem kui tunni aja eest Mäster Samuelsgatani politseijaoskonda lohistasid.

Kaks erariietes meest mööduvad ja sisenevad kitsasse koridori, mis viib vallaliste konstaablite eluruumidesse. Elsie tunneb põgusalt ühte neist. Käivad sahinad, et ta töötab salateenistuses, mis kaitseb riigi turvalisust ohtude eest. Kuid sellistest asjadest valjult ei räägita, isegi mitte siin, politseijaoskonnas.

Mehed kaovad silmist ja neist jääb järele nõrk sigaretisuitsu lõhn. Poisike nühib jalaga põrandat ja Elsie ohkab. Ta on kõik ära proovinud – meelitanud, veennud ja sooja piima pakkunud. Ta andis poisile isegi ühe neist mandliküpsistest, mille konstaablid hommikul Drottninggatani pagaritöökojast kaasa tõid. Kuid miski ei ole aidanud.

Lapse nägemine kannab naise mõtted perekonnale, kes oleks tal endal olla võinud.

Elsiel oli peigmees, Axel. Ta oli põhjarootslane, suur nagu karu ja kuldse südamega. Kuid neli aastat tagasi läks ümber praam, mis vedas Tornedaleni kahte Bodeni insenerirügemendi rühma üle Armasjärve. Vesi oli jääkülm ja sõdurid raskelt relvastatud – Axelil ei olnud mingit võimalust pääseda, ehkki ta oli suur ja tugev.

Ja vaid kuu pärast Axeli hukkumist sai Elsie aru, et ta ootab last. Oli liiga hilja midagi ette võtta, ka ei tahtnud ta mõne põrandaaluse aborditegija juurde minna ja riskida sellega, et ta kusagil keldripõrandal verest tühjaks jookseb.

Järgmisel kevadel sünnitas Elsie vargsi tütre. Ta oli sõprade kaudu tutvunud abielupaari Valdemari ja Hilmaga, kes pakkusid end väikese Britt-Marie eest hoolitsema, vähemasti senikaua, kuni Elsie oma elu korda saab.

Elu korda saamine tähendas tegelikkuses abiellumist. Kuid peigmeest tal ju enam ei olnud, nii et kui Elsie oma tütre koos Axeli kingitud kihlasõrmusega Hilja ja Valdemari juurde jättis, teadis ta, et ei pruugi last kunagi tagasi saada.

Ei möödu päevagi, kui Elsie ei mõtleks Britt-Mariele ja Axelile – perekonnale, mida saatus talle anda ei tahtnud. Kuid ta on edasi läinud. Elu on edasi läinud, sest elu läheb ikka edasi. Elsie on jalad alla saanud ega ela sugugi halvasti, nüüd juba kaugel Korsholmi rootsi koguduses asuvast külast Soomes Pohjanmaal, kus ta sündis.

Ta töötab politseiõena Klara valvejaoskonnas ja elab üüril lesknaise juures ühes neist uutest lasterikastele perekondadele mõeldud riigimajadest Körsbärsvägenil Roslagstulli lähistel. Majas on kõik tänapäevased mugavused, sealhulgas vann ja žetoonidega töötav elektripliit. Hoopis midagi muud kui Valhallavägenil asuv hädaelamispind, kus lesk oma kolme lapsega varem elas.

Elsie sõidab iga päev trammiga Stockholmi Idavaksali juurest Norrmalmstorgi väljakule ja käib lühikese tee Mäster Samuelsgatanil asuvasse politseijaoskonda jala.

See on elu, mille üle ei saa kurta.

See on elu, mis on võrreldamatult parem kui see, mida pidi omal ajal elama tema ema või vanaema. Seda on peaaegu võimatu mõista, kuid naised võivad ju nüüd teha peaaegu kõike sedasama, mis mehed – töötada, valimas käia, lõbutseda, omaette elada. Jah, isegi töötada politseis, otse meeste maailma südames.

Regeringsgatanil, restoranis „Kolm karikat“ tõuseb Märta Karlsson laua tagant, kus ta istub. Ta lööb vankuma ja haarab toolist, et mitte kukkuda. Siis ta sirutab käe, napsab laualt korvist leivaviilu ja pistab selle salamahti käekotti.

Tema kõrval seisev mees kannab palitut ja kaabut, ta hoiab käes läikivat nahast portfelli. Ta võtab naisel käe alt kinni ja nad hakkavad ebakindlalt laudade vahel põigeldes välisukse poole liikuma.

Märtal on täna õhtul vedanud, tal on tõesti vedanud. See mees on tähtis nina, inimene, kellel on võimu ja ennekõike raha. Ning ta maksab hästi, naine teab seda juba varasemast ajast. Pealegi on ta kiire ja lõhnab hästi – temal ei ole seda vastikut suu ja keha haisu, mida Märtal on alati väga raske taluda.

„Kas tohin neiule sigaretti pakkuda?“ küsib mees, kui nad välja pimedusse on jõudnud.

Märta mähib mantli endale tihedamalt ümber ja otsib laternapostist tuge, sest maapind kõigub ta jalge all. Kuid külm metall kõrvetab kätt nagu tuli, ta laseb postist lahti ja hõõrub peopesi teineteise vastu.

Mees otsib välja hõbedase portsigari, mida kaunistab vapikilp, ent Märta ei tunne peente härraste maailma ega oska arvatagi, millisele aadlisuguvõsale see viitama peaks. Talle ei paku see ka vähimatki huvi. Märta võtab sigareti ja kummardub ettepoole, kui mees vilunult pöidlaga tulemasinat särtsutab. Siis tõmbab ta suitsu kopsudesse.

„Armas taevas!“ pomiseb ta.

Tõeline tubakas. Millal ta seda viimati sai?

Märta naeratab mehele laialt ja pöörab samal ajal pisut pead, nii et too näeks tema suud ainult vasakult. Seda poolt, kus hambad veel alles on.

Mees süütab ka endale sigareti.

„Kas lähme?“ küsib ta ja viipab käega munakividega sillutatud tänava suunas, mis nende ees pimedusse kaob.

Märta noogutab ja nad asuvad teele tema kodu poole Norra Smedjegatanil. Aeg-ajalt möödub neist hämaruses inimesi. Härra, kes neile kõnniteel vastu jalutab, noogutab ja tõstab käe tervituseks kübara juurde.

Mantlis mees pöörab kähku pilgu ära.

„Kuss,“ hoiatab Märta, kui nad kohale on jõudnud ja trepikotta sisenenud.

„Luban, et olen vait kui hiir,“ sosistab mees ja asetab käe ta tuharale.

Märta kihistab naerda ja veab meest üle siseõue endaga kaasa hoovimaja poole. Lumehelbeid langeb naise juustesse, ta rapsib need vaba käega maha, et hoolikalt keeratud lokid märjaks ei saaks ega välja ei vajuks.

Kolmandal korrusel otsib ta käekotist võtme ja avab eesruumi viiva väikese ukse.

Niipea, kui nad on sisenenud, lukustab ta ukse ja peidab võtme ukse kõrvale põrandaplaatide vahele prakku – vahel juhtub, et kliendid üritavad maksmata jalga lasta.

Mees kahmab selja tagant naise mõlemast rinnast. Ta pigistab ja mudib neid. Märta peab keelt hammustama, et mitte valust oiata. Ta laseb mehel veidi aega tegutseda, väänab end siis ta haardest välja ja süütab ukse kõrval rippuvas lühtris küünla.

Tuppa, kus saab vaevu sirgelt seista, mahuvad üksnes nari ja tool. Aknaid ei ole, kuid ühes seinas on otse lae all kitsas luuk. Luugi all põrandal on kartulikott ja selle kõrval paar katkist puukasti, mille ta mees Karl on lubanud ära parandada. Otse välisukse vastas on teine uks – see viib tuppa, kus elab Märta koos oma

mehe ja lastega. Uks on nii madal, et sealt ei pääse küürutamata läbi.

Seina tagant kostab lapse nuttu.

See on Holger, ta pesamuna.

Lapsel on juba kaks nädalat olnud palavik, ta köhib verd ja Märta ei tea, mida temaga ette võtta. Poja arsti juurde viimiseks ei jätku raha ja ta ei tihka ka pöörduda ühegi lähikonnas töötava päästearmeelase poole, sest nood paistavad olevat jõudnud veendumusele, et Märta ei suuda oma laste eest hoolt kanda.

Kui Holger vaid teisi lapsi ei ärataks, mõtleb ta. Lõpuks vaibub nutt. Poiss on nähtavasti uuesti uinunud.

Märta tõmbab liiga õhukesed kingad jalast ja asetab mantli toolile. Siis pöördub ta mehe poole. Võtab temalt kaabu ja paluti ning seab need oma mantli peale. Seejärel haarab ta mehe püksirihmast, tõmbab selle vilunud liigutusega ära ja asub siis pükse lahti nõõpima.

Püksid langevad alla ja jäävad kahvatute jalgade ümber hunnikusse.

Marta pistab käe mehe jalgade vahele ja nendib, et suguti on lõtv.

Ta naerab vaikselt.

„Selles väikemehes küll elu ei ole.“

„Kuidas, palun?“

„Niisuguse naharibakesega me eriti lõbutseada ei saa.“

Märta naer valjeneb ja muutub kähinaks.

„Su käed on külmad,“ õiendab mees ja astub sammu tagasi.

„Keegi pole varem kurtnud,“ turtsub Märta. Maksma peab mees nii või teisiti, ka siis, kui ta endal kõvaks ei saa. Olgu see talle selge.

Küünal ei anna just eredat valgust, ometi näeb ta, et mehe näoilme muutub korrapealt. Silmad tõmbuvad pilukile, lõuga tekib pinge ja suu väändub virilaks grimassiks. Mees astub sammu

talle lähemale, haarab randmetest ja sisistab: „Ükski hoor ei räägi minuga nii.“

Süljepiisad lendavad Märtaale näkku ja ta pöörab end kõrvale.

„Ai, lase lahti.“

Mees annab naisele nii tugeva kõrvakiilu, et too kaotab tasakaalu ja kukub põrandale.

„Sa oled lihtsalt üks räpane väike hoor. Saad aru?“

Marta on pigem üllatunud kui hirmul. Nad on ju varemgi kohtunud ja ta on tore härrasmees, kes ei kakle ega joo ja maksab alati oma arved.

Aadlimees.

Mees lööb teda vastu külge, mitte eriti tugevalt, kuid hoop pressib mao sisu ometi üles kurku. Okse jääb ninna kinni ja eba-meeldiv aisting sunnib Märtaat läkastama.

Märta on nii harjunud peksa saama – nii kundedelt kui ka oma mehelt –, et ei tee sellest enam peaaegu väljagi. Kuid ta ei ole hulljulge, tema ametis ei tohi rumalalt riskida. Siis võib kergesti elunatukesest ilma jääda.

Märta lohistab end korterisse viiva madala ukse juurde ja avab selle. Ta roomab neljakäpukil kööginurka.

Holger istub pliidi ees põrandal ja vaatab talle suurte nutuste silmadega otsa. Öösärgi varrukatest välja ulatuvad käed on kõhetud ja sinakad. Ta näeb midagi Holgeri rinnal. Algul arvab Märta, et see on veri, kuid siis taipab ta, et poiss on oksendanud.

„Holger,“ ütleb ta. „Sa pead ...“

Järgmisel hetkel krahmab mees naise pahkluudest ja kisub teda tagasi. Märta lööb pea vastu põrandat ära ja jääb poolelt sõnalt vait.

Ta kobab õhku, et millestki kinni haarata, kuid kätte jääb ainult linane rätik, mis pliidi kõrval laualt alla ripub. Ta klammerdub rätikusse ja tõmbab kaasa sellel kuivavad toidunõud, kui

mees hakkab teda tagasi eesruumi sikutama. Nõud purunevad ja killud lendavad üle toa laiali.

Kuid Märta ei karda sellegipoolest.

Leib, mõtleb ta. See, mille ma „Kolmest karikast“ kaasa võt-
sin. Pean meeles pidama, et selle pärast Holgerile annan. Ta peab
midagi hamba alla saama, kui ta õhtusöögi välja oksendas.

„Holger!“ hüüab Märta.

Mees veab teda sentimeeter sentimeetri haaval eesruumi poole.

Holgeri aukuvajunud silmadega nägu ja täis oksendatud
öösärk kaovad silmist. Märta ei suuda vastu hakata, kuid ta hoiab
endiselt käterätikust kinni ning veab koos sellega eesruumi kaasa
puukulbi ja paar taldrikukildu.

Mees virutab ukse kinni, kummardub ja võtab midagi portfel-
list. Kostab metalset kolinat.

„Heida selili!“

Kui Märta ei kuuletu, lööb ta teda kõhtu. Hoop on nii tugev,
et hing jääb kinni.

Mees klammerdub naisesse. Pöörab ta ringi ja haarab vaba
käega juustest. Siis taob ta naise pead tugevalt vastu põrandat.

Mürts. Mürts. Mürts.

Märta kiljub sõnatus paanikas.

Esimest korda sel õhtul tunneb ta tõesti hirmu – sest võbeleva
küünlaleegi valguses näeb ta, mida mees käes hoiab.

*

„Preili Svenns?“

Elsie tõuseb tõtlikult ja teeb kerge kniksu. Ta kohendab oma
pisut liiga kitsast vormiseelikut.

„Jah, ülemkonstaabel?“

Cederborg seisab harkisjalu ukseel, käes vana „Politsei Teataja“
number. Ta kõhkleb viivu ja kissitab siis sügaval koobastes asuvaid

silmi. Seejärel jätkab ta: „Preili Svenns läheb koos konstaablite Bobergi ja Starkiga Norra Smedjegatanile. Meile helistati, et ühes korteris on puhkenud äge tüli, aga kõik patrullautod on hõivatud ning ma ei saa ka Åbergi ja Zetterquisti kätte.“

Åberg ja Zetterquist on konstaablid, kes patrullivad täna õhtul jalgsi kolmandal marsruudil. Tõenäoliselt ei ole nad märganud tuletõrjekappidel vilkuvaid signaallampe ega ole seetõttu jaoskonda helistanud. Ja patrullautod on tavaliselt alati hõivatud, vähemasti praegusel kellaajal. Neid on Stockholmis nimelt vaid kaheksa.

„Kurat seda teab, kus nad hulguvad,“ pomiseb ülemkonstaabel. „Küllap kisuvad mõnes kangialuses suitsu, nagu ikka. Logardid, vaat kes nad on.“

Viimase lause pressib ta läbi hammaste ning Elsie sirutab tõelikult käe tooli poole, et võtta sellelt mantel ja kindad. Käekott kukub põrandale ja avaneb, sellest pudenevad välja mõned toidutalongid.

„See tähendab, kui preili Svennsil muidugi aega on,“ lisab ülemkonstaabel kuivalt.

Elsie punastab ja korjab oma asjad kähku kokku.

„Aga poiss? Mida me temaga ...“

„Poiss peab jääma ootama, kuni ema arestikambrist välja saab,“ katkestab Cederborg teda. „Norra Smedjegatani korter on oletatavasti kubinal põngerjaid täis, nii et ma tahan, et preili Svenns kaasa läheks.“

„Jah, ülemkonstaabel.“

„Ja olge ettevaatlik!“

Elsie vaatab mehele otsa ja noogutab tõsiselt. Ta tõmbab mantli selga ja heidab viimase pilgu poisikesele, kes näpib parajasti rõhknaelaga aknapiida külge kinnitatud pimenduspaperi tükikest. Lapse pilk on klaasjas ja on kuulda, kuidas ta rõginal

kõhib. Pisikesest ninast nõrgub tatti, mis helkleb lambivalguses väävelkollaselt.

Boberg ja Stark ootavad väljas pimeduses. Lund tuiskab ja nad kõssitavad tugeva tuule käes.

„Preili Svenns!“ tervitab teda konstaabel Boberg ja mehe nägu lööb särama.

Elsiele meeldib Boberg. Ta on alati lahke ja pakub tihti sigaretti või tassikese ersatskohvi. Võiks isegi arvata, et niiviisi näitab ta välja oma huvi naise vastu.

Kuid Boberg on abielus ja tal on laps.

Mees naeratab taas ja pühib oma punast nina.

Kui Elsie vaatab Bobergi sõbralikke silmi, tekib kusagil südame ligidal valu ja ta mõtleb kõigest, mis oleks võinud olla, kui ei oleks seda närust sõda. Ta suudab välja kannatada need pimendusõppused, toidutalongid ja ersatskohvi. Ta saab ilma sooja vee ja uute riieteta hakkama. Ning need jämedad ja inetud betoontorud parkides – mõeldud kaitseks neile, kes pommirünnaku ajal varjendisse ei jõua – ei häiri teda. Kuid oma tulevikku, mis kaduma läks – Axelit ja nende tütrekest –, leinab ta lakkamatult. Kurbus närib teda öösiti ja näksib päeval nagu mingi väike vastik loom, kellele ta pole mitte kunagi soovinud perenaiseks saada.

Nad läbivad kiirel sammul lühikese maa Drottningatanini ja pööravad paremale. Pimeduses sõidab neist mööda omnibuss. Majade ette on laotud kõrged küttepuude riidad, milles pesitsevad paksud linnarotid. Vastu tuleb kamp vintis lõnguseid, kes on arvatavasti teel kuhugi peole või ehk salakõrtsi. Külmast hoolimata on neil mantlinööbid valla ja kitsad mustad lipsud lehvivad tuule käes nagu vimplid. Kõik suruvad üht kätt vastu pead, et laiaservaline kaabu ära ei lendaks.

Hôtel de Suède ees passib tegevusetult pidulikult riietatud inimesi ja sealsamas kõrval kohendab taksojuht auto

puugaasigeneraatoris tuld. Otse vastas helgivad Hotel Regina klaasitud ärklid ja säravaks poleeritud messinguksed. Axel tavat- ses naljatada, et nad võtavad seal endale pulmaööks sama toa, kus Lenin 1917. aastal ööbis.

Tuules laperdab mööda vana lendleht ja Elsie võdiseb, kui näeb pealkirja: „Vene pommid Stockholmi kohal.“

Vähem kui nädal tagasi pommitasid venelased Rootsimaad – võib-olla eksikombel, võib-olla täiesti sihilikult, arvamused on erinevad. Eriksdalis sai pihta pumbajaam ja Ringvägenil puru- nesid aknad nagu varahommikune jää, kui lööklaine need sisse surus.

„Preili Svenns hoidugu pisut tahapoole, kui kohale jõuame,“ manitseb Boberg. „Härra, kes helistas, andis teada, et korteris käib kaklus ja lärm olevat selline, nagu tehtaks maja maatasa.“

„Muidugi,“ lubab Elsie ja tunneb tänulikkust, et tal on kaks tursket konstaablit seltsiks. Ta ei käi kuigi tihti säära- stel välja- kutsetel kaasas, eriti veel nii hilja õhtul. Ja jumal hoidku, naiste- rahvas ei tohiks siia Mülkasse, nagu Klara kvartalit rahvasuus kutsutakse, pimedas üksinda üldse tulla.

Nad liiguvad mööda Hamngatanit edasi.

Veidi eemal paistavad aimamisi Sidenhuseti kaubamaja ja Blanche'i teatri kontuurid. Taamalt kostab Norrmalmstorgi väl- jakule jõudva trammi kriginat.

Pakane näpistab põski, Elsie hoiab nagu allatuult ning tõmbab end kühmu, kui nad paremale Norra Smedjegatanile pööravad.

„See on Karl Karlsson,“ teatab Stark, kes pole seni sõnagi lausunud.

Stark on pahur ja sõnaa- her tüüp, Elsie pole kunagi õieti aru saanud, kas ta on pelglik või lihtsalt ebasõbralik inimene. Võib- olla nii seda kui ka teist. Või siis on ta üks neist paljudest kons- taablitest, kes arvavad, et naistel ei ole politseijaoskonnas midagi teha.

„Ah jälle Karlsson?“ küsib Elsie.

Karl Karlsson on kurikuulus joodik ja riiukukk. Ta on viimased kümme aastat nagu süstik Långholmeni kartsamaja uksest sisse ja välja saalinud. Karli naine Märta Karlsson on samuti korrakaitsetele huvi pakkunud. Tema lodevad elukombed ja ebatervislik armastus pudeli vastu on kõigile teada, teda on karistatud hooramise ja hulkurluse eest.

Mõni minut hiljem on nad Norra Smedjegatanile kohale jõudnud.

„Siin see on,“ sõnab Boberg ja tõmbab maja välisukse lahti.

Nad sisenevad pimedasse trepikotta ja seisatavad korra, et kõrvu teritada. Kuid nad kuulevad vaid kaugel kõha ja lapse nuttu kusagil raskete kiviseinte taga.

„Paistab olevat rahulik,“ nendib Boberg.

Samal hetkel süttib valgus ja trepikotta ilmub mees. Ta on väike ja küürakas, kannab triibulist kraeta särki ja rohmakaid tööpükse. Mees tutvustab end majahoidja Stakena ja teatab, et tema oli see, kes tüli pärast korteris politseisse helistas.

Ta avab sisehoovi viiva ukse ja vaatab siis Bobergile otsa.

„Olge selle Karlssoniga ettevaatlikud, konstaablid. Ta on purjus peaga riiakas.“

Maad katab õhuke lumevaip, mida lõhub kemmergute poole viiv jalajälgede rada. Seinte äärde on laotud puuriidad ja vastu vihmaveerenni on nõjatatud kõvera esirattaga jalgratas. Mitmes kohas lahti koorunud krohvist on järele jäänud laigud, need annavad majale haige välimuse, see näeb välja nagu vana kärnas peni.

Nad astuvad hoovimaja poole. See on madalam, trepikoda on prügi, toidu ja suitsu läppunud lehest läbi imbunud.

„Kolmandal korrusel,“ pomiseb Stark ja hakkab mööda kitsast kivitreppe tõusma.

Elsie tõmbub kõrvale, et lasta mööda konstaabel Boberg, kes võtab nõtkelt kaks trepiastet korraga, nii et musta rihmaga õlale

heidetud püssi tääk edasi-tagasi õõtsub. Teisel korrusel on ühe ukse taga tööriistad – plekkämber, labidas ja kirka, mille terav ots on pööratud üles.

Nad liiguvad edasi ja jõuavad kolmandale korrusele. Stark prõmmib uksele, kuid midagi ei juhtu. Ta heidab Bobergile kiire pilgu ja vajutab siis prooviks uksele. Uks vajub krigisedes lahti.

Kamber on kitsas ja niiske, on tunda okse ja märja villa lõhna. Pliidi juures seisvale lauale asetatud petrooleumilambi nõrgas kumas näeb Elsie lapsi põrandal istumas. Lapsi on palju, ta loeb neid kokku seitse, keegi neist ei paista veel olevat kümmet aastat täis. Läbisegi on laiali loobitud paar jõhvmadratsit ja mõned kulu- nud tekid. Pliidi ees põrandal vedelevad lauanõude killud.

„Mis siin toimub?“ küsib Boberg ja võtab peast kuldse embleemiga karakullmütsi.

Lapsed ei vasta. Nad tõmbuvad üksnes tihedamalt kobarasse, kuni lastehust ja tokerjatest juustest näib moodustuvat ühtlane vormitu mass.

Boberg ja Stark käivad kitsas ruumis ringi, sellal kui Elsie laste kõrvale kükakile laskub.

„Tere õhtust,“ alustab ta. „Minu nimi on Elsie Svenss ja ma olen politseiõde. Mis teil siin juhtus?“

Laste tumedad hirmunud silmad vaatavad talle otsa, kuid vastust ei tule. Samamoodi kui poisike jaoskonnas, tunduvad nad olevat kõnevõime kaotanud. Elsie teeb veel korra katset, kuid lapsed ei taha rääkida. Nad kas kardavad või siis ei suhtu nad korralvuritesse hästi, nagu paljud teisedki siin Mülkas.

Elsie tõuseb ja liigub pliidi juurde, et otsida sealt toimunud vihjavat juhtlõnga. Pliidi ees põrandal istub umbes kaheaastane laps. Ta on nii räpane, et näojooni ei ole võimalik eristada. Juuksed langevad pulstunud salkudena ebaloomulikult kõhetutele õlgadele. Riided või pigem lausa vanad kaltsud on määrdunud ja inetute

aukudega. Laps – ta ei saa aru, kas see on tüdruk või poiss – imeb ümber pöidla mähitud lappi.

Soemüürist vasakul on madal uks, mis ulatub Elsiele vaid kaenlani. See võib olla ehk vana sahver.

Ta tõmbab ukse ettevaatlikult lahti, kummardub ja astub sisse.

Ruumis ei ole aknaid, vaid väike luuk ühes seinas, ja seal on peaaegu pilkaselt pime. Elsie pilgutab mõne korra silmi ja ootab, kuni need pimedusega harjuvad. Ta näeb algul vaid nari ja tooli. Kuid siis märkab ta midagi sellist, mille peale tal juuksed peas püsti tõusevad. Ta ahhetab ja käekott potsatab põrandale.

Põrandal lamab selili naine, ta käed on laiali sirutatud ja seelik kuni pihani üles tõmmatud, nii et alakeha on paljas. Suust paistab midagi välja, tundub, nagu oleks talle puukulp kurku pistetud. Suunurgast nõrgub peenike verenire. Naise käed on verised ja pihkudest ulatub midagi välja – naelapead? –, justkui oleks ta kinni naelutatud, kulunud põrandalaudade külge risti löödud. Silmad on tuhmid, nagu kataks neid õhuke tolmukiht.

Samal hetkel, kui Elsie kavatseb kummarduda ja naise pulssi katsuda, trügib Boberg sisse ja tõukab ta kõrvale.

„Jumal hoidku,“ pomiseb konstaabel ja kükitab naise pea juurde.

Ja siis veelgi vaiksemalt: „Märta Karlsson. Surnud kui kivi.“

Hetk hiljem hüüatab ta: „Ettevaatust!“

Liiga hilja avastab Elsie tumeda kuju, kes eraldub ubriku tagumise sopi varjudest. Karvavõrra tumedam toon niigi juba pigimustal taustal.

„Kao siit!“ möirgab Boberg ja Elsie teeb, nagu öeldud. Ta tõmbub küüru ja tormab läbi madala ukse välja, möödub lastest ja konstaabel Starkist ning sööstab edasi välisukse poole. Kuid liiga kitsas seelik takistab liikumist ja sammud selja taga jõuavad ligemale.